

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО С.З. срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 29263/12)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

3 март 2015 г.

Това решение ще стане окончателно при условията, посочени в чл. 44 § 2 от Конвенцията. То може да претърпи редакционни промени.

По делото С.З. срещу България,

Европейският съд по правата на човека (четвърто отделение) на заседание в състав :

Гuido Раимонди (Guido Raimondi), *председател*,

Пейви Хирвеле (Päivi Hirvelä),

Георге Николау (George Nicolaou),

Леди Бианку (Ledi Bianku),

Здравка Калайджиева (Zdravka Kalaydjieva),

Кшищоф Войтичек (Krzysztof Wojtyczek),

Нона Цоцория, *съдии*,

и Франсоаз Елен-Пасос (Françoise Elens-Passos), *секретар на отделението*,

след обсъждане на закрито заседание на 10 февруари 2015 г.,

постановява следното решение, прието на същата дата:

ПРОИЗВОДСТВО

1. Делото е образувано по жалба (№ 29263/12), подадена срещу Република България от г-жа С.З. („жалбоподателката“), гражданка на тази държава, с която е сезирала Съда на 3 май 2012 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“). С оглед чл. 47 § 3 от Правилника на Съда, председателят на отделението служебно реши да не се разкрива нейната самоличност.

2. Жалбоподателката е представлявана от г-н Й. Грозев и г-жа Н. Добрева, адвокати в София. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своя агент, г-жа Ани Панова, от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателката се оплаква от неефективния характер и прекомерната продължителност на наказателното производство, водено във връзка с деянията отвлечане и изнасилване, извършени спрямо нея.

4. На 16 януари 2014 г. жалбата е комуникирана на правителството.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

5. Ищцата е родена през 1977 г. и живее в София.

6. На 19 септември 1999 г. жалбоподателката, която тогава е на възраст 22 години и е била студентка, тръгва от София към Благоевград с превозно средство в компанията на двама младежи, Б.З. и С.П., и друга млада жена, с която се виждали по това време и с която се запознала чрез един от нейните близки приятели, Х.И. По пътя, двамата мъже й казали намерението си да я "продадат" като проститутка на лица, с които били в контакт в Благоевград, а след това да я "вземат отново", след като получат парите. Жалбоподателката отказала, но била заплашена от Б.З. След като пристига в Благоевград, в различни кафенета в града групата се среща с много лица, очевидно замесени в мрежа за проституция в чужбина и които обсъждали с Б.З. и С.П. изпращането на жалбоподателката в Гърция, Италия или Македония, за да проституира, и нейния предполагаем опит в тази област. Между лицата, с които се

срещнали, фигурирали трима мъже, за които на ищцата било казано, че са полицаи. След това жалбоподателката била отведена и задържана в един апартамент, където в продължение на 48 часа била бита и многократно изнасилвана от много мъже. След 48 часа тя успяла да избяга и да се укрие в съседен блок, чиито обитатели повиквали полицията.

7. При първото ѝ изслушване от полицията, жалбоподателката се опитала да се хвърли през прозореца и поради това е хоспитализирана в психиатрична болница. Впоследствие е обект на психологическо наблюдение.

8. Районна Прокуратура - Благоевград започва наказателно разследване за отвлечане и задържане, отвлечане с цел принуда към проституция и изнасилване. Жалбоподателката идентифицира някои от мъжете, които са я изнасилили, както и двама полицаи, с които групата се е срещнала преди задържането ѝ. Тя разказва, че тези мъже са били част от организирана престъпна група за трафик на хора и са искали да я принудят да проституира в Западна Европа.

9. С постановление от 19 октомври 1999 г. военният прокурор на Благоевград счита, че не са налице достатъчно доказателства за наказателно преследване на двамата полицаи, З.Б. и Й.Г., които са били обвинени в отвлечане, и прекратява производството спрямо тях. Прокурорът отбелязва, по-специално, че, след като първоначално е идентифицирала двамата полицаи, след това жалбоподателката не е поддържала, че те са участвали в нейното отвлечане и задържане. Постановлението на прокурора е подлежало на съдебно обжалване, но не изглежда, че жалбоподателката е използвала тази възможност.

10. През 1999 г. и 2000 г. повечето от замесените лица са били разпитани, направена е медицинска експертиза. Разследването е било приключено и преписката е предадена на прокурора, за да се произнесе по изпращането на делото в съда. Все пак, на 12 април 2001 г., прокурорът решава да върне преписката за допълнително разследване поради установени нарушения и необходимост от събиране на допълнителни доказателства относно участието на Х.И. и едно друго лице - Г.М., в деянията. Впоследствие, преписката е върната още три пъти за допълнително разследване. Така, с постановление от 2 ноември 2001 г. прокурорът установява, че следователят не е изпълнил никакво следствено действие вследствие на препращането на преписката. От друга страна, той констатира множество нарушения при изготвянето на обвинителното заключение на различните обвиняеми, като например - неточности в датите, неточни правни квалификации или несъответствие между изложените факти и приетата правна квалификация. Прокурорът отбелязва също, че следствието е било водено при отсъствието на един от обвиняемите, без да бъде назначен служебен адвокат и че някои от обвинителните заключения трябва да бъдат изменени, по-специално, да се вземе предвид фактът, че жалбоподателката е опитала да се самоубие, което представлява утежняващо вината обстоятелство. В постановление от 16 октомври 2002 г. прокурорът отбелязва, че нищо не е било направено във връзка с изпълнението на предходното постановление. С ново постановление от 12 март 2004 г. той установява, че дадените указания не са били изцяло изпълнени и по-точно, че обвинителните заключения не са били изменени.

11. Разследването отново е било прекратено и делото предадено на прокурора на 13 ноември 2005 г. На 23 декември 2005 г. прокурорът решава да прекрати наказателното производство срещу Х.И. и Г.М., преследвани съответно за отвлечане с цел принуда и склоняване към проституция, с мотива, че не са установени престъпленията. По жалба на жалбоподателката, това постановление е отменено от съда на 29 март 2006 г.

12. Разследването е приключило през май 2007 г. и жалбоподателката е уведомена за това. В тази връзка тя поискала на един от мъжете, които е идентифицирала по

снимка, Й.Й.Г., да му бъде също повдигнато обвинение за изнасилване. Нейната молба е отхвърлена на 7 юни 2007 г. от областния прокурор, който счита, че не разполагат с достатъчно доказателства, единствено свидетелските показания на жалбоподателката, уличаващи това лице в участие в изнасилването. На 26 юни 2007 г. част от следственото дело, която се отнася до деянията, които жалбоподателката приписва на Й.Й.Г. и К.М., е била отделена от основното производство и е образувано ново производство срещу Х. На 12 септември 2007 г. Апелативна прокуратура - Благоевград потвърждава отказа на прокурора да разследва Й.Й.Г., отбелязвайки, че ако се появят нови доказателства, разследващите биха могли да повдигнат обвинения в рамките на производството, започнало срещу Х. На 15 февруари 2008 г. това производство е спряно с мотива, че виновните лица не са били идентифицирани.

13. На неуточнена дата през 2007 г. седем обвиняеми са предадени на Районен съд - Благоевград за задържане, изнасилване, склоняване към проституция или отвлечение с цел принуждаване към проституция.

14. На 5 декември 2007 г. жалбоподателката иска да бъде конституирана като частен обвинител и като граждански ищец и подава иск за обезвреждане на вреди. На заседанието от 9 май 2008 г. съдът допуска тази молба.

15. Районен съд - Благоевград провежда 22 заседания. Дванадесетина от тях са били отложени, най-често с мотив за нередовни призовавания на подсъдими или свидетели. Процесът е проведен в отсъствието на един от подсъдимите, С.П., който не е могъл да бъде открит от властите.

16. С присъда от 27 март 2012 г. съдът признава Л.Д. и М.К. за виновни за изнасилване в съучастие, утежнено от факт, че жертвата е направила опит за самоубийство, и за утежняващо вината задържане. Те са осъдени на шест години лишаване от свобода. Б.З. и С.П. са обявени за виновни за отвлечение на ищцата, с цел принуждаване към проституция и осъдени съответно на шест и четири години лишаване от свобода. С.Д. е признат за виновен за отвлечение и е осъден да плати глоба от 3000 лева (BGN). Съдът установява изтичането на абсолютната давност относно престъплението склоняване към проституция, за което Г.М. е бил преследван, и прекратява наказателното производство по отношение на него. Накрая, признава Х.И. за невиновен за отвлечането с цел принуждаване към проституция с мотива, че престъплението не е било доказано, доколкото Х.И. не е присъствал в момента на събитията. Петимата обвиняеми, чиято вина е призната, са осъдени да платят обезщетение за вреди на жалбоподателката, докато искът срещу другите двама подсъдими е бил отхвърлен.

17. Петимата обвиняеми, признати за виновни, подават жалба. Жалбоподателката подава жалба само в частта на присъдата относно С.Д. и иска налагане на по-тежко наказание и увеличаване на размера на присъденото обезщетение за вреди.

18. Пред Окръжен съд Благоевград са отложени седем заседания поради отсъствието на един от обвиняемите или на техни адвокати. Първо заседание по същество се състои на 8 ноември 2013 г. Двама от обвиняемите, С.П. и Г.М., които не се явили по делото, Съдът решил да разгледа делото в тяхно отсъствие.

19. С окончателно решение от 11 февруари 2014 г. съдът отменя присъдата на С.Д. и прекратява наказателното производство по отношение на него поради изтичане на абсолютната давност. Той изменя присъдата по отношение на другите обвиняеми: квалификацията на деянията, за които Л.Д. и М.К. са признати за виновни, и е смекчено наказанието, което им е наложено, намалено на пет години лишаване от свобода. Наказанието, наложено на Б.З., е намалено на три години лишаване от свобода и е потвърдено наказанието на С.П. на четири години лишаване от свобода.

20. Съдът намалява също така сумите, присъдени на жалбоподателката, за обезщетение за морални вреди. Той присъжда на жалбоподателката сума в общ размер от 39 000 лева (BGN), или равностойност на около 20 000 евро (EUR), като осъжда Л.Д. и М.К. да платят всеки по 15 000 лева (BGN) на ищцата, а Б.З., С.П. и С.Д. да ѝ платят съответно по 4 000 лева (BGN), 3 000 лева (BGN) и 2 000 лева (BGN).

21. По време на съдебното производство жалбоподателката, която живее в София, трябва многократно да ходи в Благоевград, за да присъства на заседанията. Тя е призовавана да свидетелства седем пъти. Според медицинско становище, представено от жалбоподателката, всяко призоваване пред съда е предизвиквало влошаване на психологическото ѝ състояние.

II. ПРИЛОЖИМО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

A. Наказателен кодекс

22. Правните норми на Наказателния кодекс, приложими към фактите по случая, предвиждат следното:

Чл. 152

„(1) Който се съвъкupi с лице от женски пол: (...)

2. като го принуди към това със сила или заплашване ; (...)

се наказва с лишаване от свобода от две до осем години. (...)

(3) За изнасилване наказанието е лишаване от свобода от три до петнадесет години:

1. ако е извършено от две или повече лица;

3. ако е последвал опит за самоубийство ; (...)

Чл. 155

„Който склонява лице от женски пол към проституция, към блудствени действия или съвкупление, се наказва с лишаване от свобода до три години или с глоба (...)

Чл. 156

„(1) Който отвлече лице от женски пол с цел да бъде предоставено за развратни действия, се наказва с: (...)

(2) (...) от три до дванадесет години лишаване от свобода, когато : (...)

3. Отвличането е с цел лицето да бъде предоставено за развратни действия извън границите на страната.“

Чл. 142a

„(1) Който противозаконно лиши някого от свобода, се наказва с лишаване от свобода до две години.

(4) Ако [лишаването от свобода] (...) продължи повече от 48 часа, наказанието е от три до десет години лишаване от свобода.“

23. Съгласно чл. 80 от Наказателния кодекс, наказателното преследване се изключва по давност, когато то не е възбудено в определен срок. Този срок варира в зависимост от наказанието, предвидено за престъплението, и може да стигне от две до тридесет и пет години. Прекъсва се с всяко предприето действие за преследване (чл. 81, ал. 2 от Наказателния кодекс). Все пак, независимо от извършените действия за наказателно преследване и спирания и прекъсвания на давността, наказателното преследване се изключва с изтичането на срока за давност, наречена "абсолютна", който надвишава с една втора срока на нормалната давност (чл. 81, ал. 3). В подобни случаи наказателното

производство трябва да бъде прекратено (чл. 24, ал. 1 (3) от Наказателно-процесуалния кодекс).

В. Средства за поправяне на прекомерната продължителност на съдебните производства

24. Със закон за изменение на Закона за съдебната власт, публикуван в Държавен вестник на 3 юли 2012 г. и влязъл в сила на 12 октомври 2012 г., е въведена нова глава 3А (чл. 60а и следващите), с която се урежда подаване на молба по административен ред за обезщетяване на вредите в резултат на прекомерната продължителност на съдебните процедури. Тази молба, подадена пред Инспектората на Висшия съдебен съвет, позволява да се получи обезщетение, което може да достигне до 10 000 лева (BGN) (5 114 EUR), в случай на установяване нарушаване на разумния срок по вече приключили съдебни производства.

25. От друга страна, закон за изменение на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, публикуван на 11 декември 2012 г. и влязъл в сила на 15 декември 2012 г., дава възможност за завеждане на съдебен иск срещу държавата за отговорност при прекомерна продължителност на съдебните производства (чл. 26 от Закона). За вече приключилите съдебни производства, съдебният иск може да бъде подаден само след изчерпването на административната процедура по Закона за съдебната власт. Той може да бъде подаден във всеки момент на висящи съдебни производства. Размерът на обезщетението не е ограничен от закона.

26. Текстът на разпоредбите, споменати по-горе, и мотивите за реформата са възпроизведени в Решението на Съда (*Балакчиев и други срещу България* (дек.), № 65187/10, §§ 20-34, 18 юни 2013 г.).

III. ПРИЛОЖИМИ МЕЖДУНАРОДНИ ИЗТОЧНИЦИ

А. Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора

27. Тази Конвенция, влязла в сила на 1-ви февруари 2008 г. и ратифицирана от България, постановява в своите приложими части следното:

Чл. 4 – Определения

„За целите на настоящата Конвенция:

а) Изразът "трафик на хора" означава набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора посредством заплаха за използване или самото използване на сила или други форми на принуда, отвлечане, измама, въвеждане в заблуждение, злоупотреба с власт или състояние на зависимост или даване или получаване на пари или облаги за постигането на съгласието на лицето, имащо власт над друго лице, за целите на експлоатирането му; експлоатирането включва най-малкото използване с цел проституиране на друго лице или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или дейности, сходни с робството, поставяне в положение на зависимост или отнемането на телесни органи;“

Чл. 18 – Криминализиране на трафика на хора

„Всяка страна по конвенцията приема необходимите законодателни и други мерки, за да се възведат в престъпления деянията, изложени в чл. 4 от тази конвенция, когато са извършени умишлено.“

Чл. 30 – Съдебно производство

„В съответствие с Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи и по-специално в съответствие с изискването на чл. 6 от нея, всяка страна по конвенцията приема необходимите законодателни или други мерки с оглед гарантиране в хода на съдебното производство:

- а) на закрилата на личния живот на жертвите и когато е необходимо, на тяхната самоличност;
 - б) на сигурността на жертвата и защитата ѝ срещу сплашване,
- съобразно изискванията на нейното национално законодателство (...)“

28. Що се отнася, по-специално, до съдебните производства, обяснителният доклад на Конвенцията посочва:

„299. Съдебните производства, засягащи трафика на хора, често такива, свързани с тежки форми на престъпност, могат да доведат до неблагоприятни последици за жертвите. (...)“

309. Използването на аудио и видео средства за получаване на показания и изслушвания може да позволи, в рамките на възможното, да бъде избегнато повторението на изслушвания, на някои преки срещи и така да смекчи травмиращия характер на съдебното производство. През последните години редица държави развиха употребата на тези технически средства в съдебната сфера, като адаптират, ако е необходимо, процедурните правила, приложими за събирането на свидетелски показания, и изслушването на жертвите. Именно такъв е случаят с жертвите на сексуално насилие. (...)“

310. Освен възможността за използване на аудио и видео средства, за да се избегне травмиращото повтаряне на свидетелски показания, трябва да се отбележи, че понякога жертвите могат да бъдат повлияни от психическото напрежение, породено от пряката среща с подсъдимия в съдебната зала. За да се осигури ефективно тяхната защита, понякога е желателно да се избегне те да присъстват по същото време с подсъдимия в съдебната зала и да им се позволи да свидетелстват в други зали. (...) Такива мерки са необходими, за да им се спести всякакъв излишен стрес и смущение в момента на показанията; следователно, процесът трябва да бъде организиран, така че да се избегне, доколкото е възможно, всяко вредно влияние, възпрепятстващо търсенето на истината, и по-точно, рискуващо жертвите и свидетелите да бъдат разубедени да дават показания.“

В. Водещи насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа

29. Водещите насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа във връзка с недопускане безнаказаността на тежки нарушения на правата на човека, приети на 30 март 2011 г., припомнят на страните членки необходимостта от прилагане на мерки с цел изкореняване безнаказаността на такива престъпления, независимо дали са извършени от държавни служители и органи или от частни лица. Този текст постановява, по-специално, следното:

„Когато съществува, безнаказаността е причинена или улеснена именно поради липсата на бърза реакция на държавните институции или служители спрямо тежки нарушения на правата на човека. При тези обстоятелства в държавните институции могат да бъдат наблюдавани грешки, както и при всички етапи на съдебните или административни производства.“

Държавите са длъжни да се борят срещу безнаказаността, за да се предостави справедливост за жертвите, да се предотврати извършването на други нарушения на правата на човека и да се съхрани правовата държава, както и доверието на общественото мнение в съдебната система.(...)

Борбата срещу безнаказаността изисква да се проведе ефективно разследване при делата за тежки нарушения на правата на човека. Това задължение е абсолютно.“

ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

30. Позовавайки се на чл. 3, чл. 8 и чл. 6 § 1 от Конвенцията, жалбоподателката се оплаква от неефективността на наказателното разследване, водено срещу нейните насилници. Тя критикува по-специално прекомерната продължителност на следствието и съдебния процес, липсата на разследване на възможната намеса на двамата полицаи и липсата на разследване по отношение на двама от нейните нападатели. С оглед естеството на направените от жалбоподателката оплаквания, Съдът счита, че следва да ги разгледа единствено в светлината на чл. 3 на Конвенцията, който гласи следното:

„Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унизително отношение или наказание.“

A. По допустимостта

1) Относно изчерпването на вътрешноправните средства за защита

31. Правителството прави възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита и поддържа, че жалбоподателката е имала възможност да потърси обезщетение на претърпените вреди от прекомерната продължителност на наказателното производство, съгласно новите средства за защита, въведени през 2012 г. по Закона за съдебната власт и Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

32. Съдът отбелязва, че българското право предвижда в бъдеще две средства за защита, предназначени за предоставяне на обезщетение в случай на прекомерна продължителност на съдебните производства: административна молба пред Инспектората на Висшия съдебен съвет, съгласно Закона за съдебната власт, и граждански иск в приложение на чл. 26 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди. Съдът вече призна, че тези средства могат, по принцип, да доведат до подходяща компенсация при нарушение на изискването за разумен срок и трябва да са били изчерпани от потенциалните жалбоподатели преди сезирането на Съда (*Балакчиев срещу България* (дек.), № 65187/10, 18 юни 2013 г., *Вълчева и Абрашев срещу България* (дек.), № 6194/11 и 34887/11, 18 юни 2013 г.).

33. В случая, доколкото жалбоподателката посочва, че воденото наказателно производство относно насилията, на които е станала жертва, е претърпяло неоправдани забавяния, тя е имала, по принцип, възможността, дори преди края на наказателния процес, да сезира съдилищата с иск в приложение на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди. В края на този процес през февруари 2014 г. тя е можела да сезира Инспектората на Висшия съдебен съвет с молба за обезщетение и след това, ако молбата ѝ не е била удовлетворена, да подаде съдебен иск за обезвреждане на вреди. Разглеждането на тези молби е можело да доведе до констатация от страна на националните органи, че наказателното производство, включително и фазата на предварителното разследване, не са били водени в разумен срок и до присъждане на обезщетение на жалбоподателката.

34. Съдът отбелязва, все пак, че тези средствата са били създадени със специфичната цел да дадат компенсация в случай на прекомерна продължителност на дадено съдебно производство, докато настоящото дело, с оглед оплакванията, формулирани от жалбоподателката, не се отнасят единствено до продължителността на наказателното производство, а засягат въпроса дали, с оглед обстоятелствата по делото

в тяхната цялост, може да се счита, че държавата е изпълнила своите процедурни задължения по чл. 3 на Конвенцията (виж *Šilih срещу Словения* [GC], № 71463/01, § 169, 9 април 2009 г., *Mojsiejew срещу Полша* № 11818/02, § 42, 24 март 2009 г.). В тази връзка, макар и да не е изключено, подаването на такива молби да може, в някои случаи, да даде подходяща компенсация при оплакване за нарушение на чл. 3, ако в рамките на тяхното разглеждане националните органи признаят по случая неспазване на тази разпоредба и дадат достатъчна компенсация (виж *W. срещу Словения*, № 24125/06, § 76, 23 януари 2014 г.), трябва да признаем, че тези средства не са били въведени с такава цел и че националните органи, следователно, не са длъжни да се произнесат относно спазването на процедурните задължения, произтичащи от чл. 3 на Конвенцията.

35. С оглед тези съображения, Съдът не е убеден, че въпросните средства за защита са били достатъчно ефективни по отношение на оплакванията, формулирани от жалбоподателката, в светлината на чл. 3 и следователно, че пострадалата е била длъжна да ги използва, за да изпълни условието за тяхното изчерпване. Следователно, повдигнатото от правителството възражение трябва да се отхвърли.

2) Относно преждевременния характер на жалбата

36. Освен това, правителството поддържа, че жалбата е преждевременно подадена, тъй като жалбоподателката е сезирала Съда, без да изчака приключването на наказателното производство срещу нейните насилници.

37. Съдът установява, че възражението на правителството повдига въпроси, свързани с оплакванията на жалбоподателката по същество относно неефективния характер на проведеното наказателното производство, с оглед процедурните задължения, произтичащи от чл. 3 на Конвенцията. Следователно, така повдигнатото възражение трябва да се присъедини към разглеждането на жалбата на жалбоподателката по същество (*Mojsiejew*, цитиран по-горе, § 40).

3) Заключение относно допустимостта

38. Съдът установява, че жалбата не е явно неоснователна по смисъла на чл. 35 § 3 а) от Конвенцията. Освен това, Съдът отбелязва, че не е налице никакво друго основание за недопустимост. Следователно, тя следва да бъде обявена за допустима.

В. По същество

1) Аргументи на страните

39. Жалбоподателката поддържа, че наказателното производство срещу нейните насилници е лишено от ефективността, изисквана от чл. 3 на Конвенцията. Тя поддържа, от една страна, че националните органи не са разследвали някои от замесените лица, по-специално двама полицаи, З.Б. и Й.Г., и две други лица, Й.Й.Г. и К.М., които тя е идентифицирала още в началото на разследването. Тя се оплаква от факта, че органите не са положили необходимите усилия, за да разследват връзката на двамата полицаи с мрежата за проституция, в която са искали да я въвлекат, нито да издирят другите две лица. Жалбоподателката твърди, от друга страна, че органите не са действали с бързина при провеждането на производството, което се е проточило, и като последица, това ѝ е причинило допълнителни психологически страдания и е позволило освобождаване от наказателното преследване на някои от отговорните лица.

40. Правителството поддържа, че наказателното производство е било усложнено с оглед естеството на фактите и участието на много лица. То счита, че националните

органи са положили необходимите усилия, за да разкрият обстоятелствата по делото, което се е оказало трудно поради противоречията в показанията на замесените лица, обърканите обяснения на жалбоподателката, а също и трудностите при намирането на някои заподозрени. То допуска, че са станали забавяния в хода на производството и че при разследването е имало пропуски, но счита, че националните органи са направили всичко необходимо, за да ги отстранят, по-специално, когато прокурорът многократно е връщал преписката за допълнително разследване. По този начин, производството е позволило налагане на наказание на някои от отговорните лица и предоставяне на обезщетение на жалбоподателката.

2) Преценка на Съда

а) Приложимост на чл. 3 от Конвенцията

41. Не се оспорва по случая, че изнасилванията и насилията, на които е била обект жалбоподателката, попадат в приложното поле на чл. 3 от Конвенцията (виж *М.К. срещу България*, № 39272/98, § 148, ЕСПЧ 2003ХІІ, и *М.Н. срещу България*, № 3832/06, § 34, 27 ноември 2012 г.).

б) Общи принципи, произтичащи от съдебната практика на Съда

42. Съдът припомня, че във връзка с чл. 3, задължението, наложено по чл. 1 от Конвенцията на Високодоговарящите страни да гарантират на всяко лице под тяхна юрисдикция правата и свободите, провъзгласени от Конвенцията, изисква да предприемат подходящи мерки, за да предотвратят поставянето на такива лица в състояние на лошо отношение, дори извършено от други лица. (*А. срещу Великобритания*, 23 септември 1998 г., § 22, *Сборник с постановления и решения*, 1998-VI, *М.С. срещу България*, цитирано по-горе, § 149).

43. Тази защита изисква по-специално създаването на законодателна рамка, позволяваща лицата да се предпазят в достатъчна степен от отношение, в противоречие с чл. 3, по-специално чрез приемането на разпоредби в наказателната сфера и тяхното ефективно прилагане на практика (виж по-специално, това което се отнася до сексуални действия против волята, *М.С. срещу България*, цитирано по-горе, §§ 150-153, и *М.Н. срещу България*, цитирано по-горе, §§ 36-37).

44. Освен това, чл. 3 налага, когато едно лице твърди по защитим начин, че е било жертва на действия, в нарушение на чл. 3, задължението за националните власти да водят ефективно официално разследване, което да позволи установяването на фактите, както и идентифицирането и наказването на виновните лица. Тези задължения се прилагат, независимо от качеството на обвинените лица, дори когато става въпрос за частни лица (*Šečić срещу Хърватия*, № 40116/02, § 53, 31 май 2007 г., *М.С. срещу България*, цитирано по-горе, § 153). Когато, както в случая, извършеното предварително разследване е довело до започване на наказателно производство пред националните юрисдикции, процедурните изисквания на чл. 3 обхващат в цялост производството, включително съдебната фаза (*В. срещу Словения*, цитирано по-горе, § 65).

45. За да бъде ефективно, едно разследване трябва да бъде водено достатъчно задълбочено и обективно. Органите трябва да вземат разумните мерки, с които разполагат, за да съберат доказателствата, относими към въпросните факти (виж, в контекста на наказателното преследване за изнасилване, *М.С. срещу България*, § 151, *М.Н. с/у България*, §§ 38-39, *В. с/у Словения*, § 64, всичките посочени по-горе, и *П.М. срещу България*, № 49669/07, §§ 63-67, 24 януари 2012 г.).

46. Задължението за водене на ефективно разследване е задължение, свързано със средствата, а не за резултат. Ако това изискване, следователно, не налага всяко съдебно производство да доведе до постановяване на присъда, дори с произнасянето на определено наказание, съдебните инстанции в страната не трябва в никакъв случай да се окажат склонни да оставят ненаказани посегателствата над физическата и нравствена неприкосновеност на лицата. Давността на наказателното преследване поради бездействието на компетентните органи успя да доведе Съда до заключението за неспазване на позитивните задължения на държавата (*М.Н. срещу България*, цитирано по-горе, §§ 46 и 49).

47. Изискването за бързина и разумна експедитивност също се включва в този контекст. В тази връзка Съдът счита, че бързото започване на едно разследване и своевременното му водене са от съществено значение. Независимо от изхода на производството, механизмите за защита, предвидени в националното законодателство, трябва да функционират на практика в разумните срокове, позволяващи приключване на разглеждането по същество на конкретните дела, които им се подчиняват (*W. срещу Словения*, цитирано по-горе, § 64, *Ebcin срещу Турция*, № 19506/05, § 40, 1-ви февруари 2011 г.).

с) Прилагане на тези принципи по настоящия случай

48. В случая е започнало наказателно производство вследствие на подадена жалба от жалбоподателката и някои от виновните лица са били предадени на съд. Съдът отбелязва, все пак, че общата продължителност на наказателното производство е повече от 14 години за предварителното разследване и две съдебни инстанции, която изглежда очевидно прекомерна с оглед задължението на властите да действат с бързина в подобни случаи. Въпреки че правителството се позовава на сложността на делото, за да обясни тази продължителност, Съдът не е убеден, че сложността на делото в случая може да оправдае такава значителна продължителност, още повече, че основните заподозрени са били идентифицирани от жалбоподателката още в началото на производството.

49. Предварителното разследване, което се е проточило за период от осем години, явно е претърпяло значителни забавяния. Освен някои периоди на бездействие, Съдът отбелязва, че следствието е приключвало на четири пъти, но прокурорът е решил да върне преписката за допълнително разследване с мотива, че необходимите следствени действия не са били извършени или че са били извършени процесуални нарушения, често въпреки указанията, дадени от прокурора в предходните постановления за връщане (параграф 10 по-горе). Тези обстоятелства разкриват липса на усърдие от страна на органите и несъмнено имат за последица забавяне на фазата на разследването. Те също така водят до риска от провокиране изтичането на давността за наказателно преследване. Оказва се, в действителност, че по случая преследването на по-леките престъпления е прекратено поради изтичане на давността, наречена „абсолютна“, която се прилага дори когато наказателното производство е висящо (виж по-горе, параграфи 16, 19 и 23).

50. Липсата на усърдие от страна на органите, натоварени с разследването, се отразява, от друга страна, в липсата на разследване, засягащо някои аспекти на делото, по-специално що се отнася до намесата на двамата полицаи З.Б. и Й.Г. и на двете други лица, К.М. и Й.Й.Г., които жалбоподателката е идентифицирала като замесени в насилствените действия. Разбира се, по принцип не се предполага Съдът да поставя под въпрос уликите, които разследващите са проследили, или констатациите, до които наистина са достигнали, освен ако последните са произволни или очевидно са ирелевантни (*Георгиев срещу България* (дек.), № 34137/03, 11 януари 2011 г., виж също

Николай Димитров срещу България, № 72663/01, § 76, 27 септември 2007 г.). Съдът отбелязва също, що се отнася до започналото срещу двамата полицаи разследване, че жалбоподателката не е подала жалба срещу постановлението от 19 октомври 1999 г. за прекратяване на производството, когато е имала възможност да оспори пред съда постановлението на прокурора за прекратяване на наказателното производство. Все пак, изглежда обезпокоително, предвид естеството на фактите по случая и въпреки твърденията на пострадалата, че нейните насилници са част от мрежа за трафик на жени с цел проституция извън границите на страната, че властите не са счели за необходимо да разследват възможностите за евентуално участие в организирана престъпна група и са се ограничили само до преследването на лица, пряко отговорни за отвлечането и насилието на жалбоподателката. Колкото до намесата на другите две лица, нищо не показва, че след постановлението на прокурора да отдели производството по отношение на тях, органите не са показали усърдие и не са предприели конкретни мерки с цел да открият въпросните лица или да съберат допълнителни доказателства.

51. Съдът отбелязва, че съдебната фаза на производството също е продължила значително дълго, което не изглежда изцяло оправдано от неговата сложност. Много заседания са били отсрочени, без да се стигне до разглеждане на делото по същество, поради нередовни призовавания или поради отсъствието на някои от подсъдимите. Дори и сезираните съдилища да са взели някои мерки в тази насока, като разглеждане на делото при отсъствието на някои подсъдими, производството е било значително проточено.

52. Прекомерната продължителност на производството несъмнено е имала негативни последици за жалбоподателката, която, очевидно намираща се в много уязвимо психическо състояние вследствие насилието спрямо нея, е била държана в несигурност за възможността да стигне до доказване на обвинението и наказване на нейните насилници, трябвало е много пъти да ходи в съда и е била задължена да си припомня събитията по време на многобройните разпити (виж *W. срещу Словения*, цитирано по-горе, § 69).

53. С оглед гореизложеното, съдебното производство не може да се счита, че отговаря на изискванията на чл. 3 от Конвенцията. Следователно, Съдът отхвърля предварителното възражение на правителството относно преждевременния характер на жалбата и прави заключение за нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

II. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ. 46 И ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

A. Относно приложението на чл. 46

54. Жалбоподателката счита, че нейното дело разкрива известни повтарящи се проблеми относно неефективния характер на наказателните производства, особено по дела, свързани с трафика на хора. Тя моли Съдът да посочи на Правителството ответник, индивидуални и общи мерки, които то би следвало да предприеме в изпълнение на решението, по смисъла на чл. 46 от Конвенцията, да назначи независим експерт, който да осъществи контрол върху воденото наказателно производство по случая и да изслуша всички замесени в разследването лица. Докладът на този експерт би трябвало да бъде направен публично, за да се разкрият слабостите на въпросното производство и се вземат необходимите мерки за отстраняването им.

55. Съдът припомня, че предвид чл. 46 от Конвенцията, договарящите страни са се задължили да спазват окончателните решения на Съда по споровете, по които те са страни, като Комитетът на министрите на Съвета на Европа отговаря за контрола на

тяхното изпълнение. Най-важното е държавата ответник, призната за виновна за нарушение на Конвенцията или на нейните Протоколи, да избере, под контрола на Комитета на министрите, средствата, предвидени във вътрешноправния ѝ ред, за да изпълни своето задължение с оглед чл. 46. Все пак, за да помогне на държавата ответник да изпълни своите задължения по чл. 46, Съдът може да потърси и да посочи вида мерки, индивидуални и/или общи, които могат да бъдат предприети, за да се сложи край на установеното положение (виж, между другите, *Станев срещу България* [GC], № 36760/06, §§ 254-255, CEDH 2012 г.).

56. По настоящия случай, Съдът констатира неспазване на процедурното задължение, произтичащо за държавата ответник по чл. 3 от Конвенцията, да проведе ефективно разследване на твърденията за лошо отнасяне, което жалбоподателката е претърпяла, като се държи сметка, по-специално, на прекомерните забавяния, настъпили в хода на наказателното производство, и липсата на разследване по някои аспекти на фактите (параграфи 48-53 по-горе). Съдът отбелязва, че вече множество пъти е констатирал нарушения на задължението да се води ефективно разследване по жалби, отнасящи се за България. Той също вече направи заключение за нарушение на процедурните задължения, произтичащи от чл. 2 или чл. 3 от Конвенцията, в повече от 45 решения (виж по-специално, що се отнася до насилия, извършени от частни лица, *Ангелова и Илиев срещу България*, № 55523/00, 26 юли 2007 г., и цитираните решения *Николай Димитров, М.Н. срещу България*, и *П.М. срещу България*, и що се отнася до смърт или лошо отношение от страна на властите, *Великова срещу България*, № 41488/98, CEDH 2000-VI, *Ангелова срещу България*, № 38361/97, ЕСПЧ 2002-IV, *Димитров и други срещу България*, № 77938/11, 1 юли 2014 г.). Освен това, повечето жалби, касаещи задължението да се води ефективно разследване в случаите на изнасилвания, бяха наскоро заличени вследствие на постигнато между страните приятелско споразумение или въз основа на едностранна декларация на правителството, признаващо неспазване на чл. 3 (*С.М. срещу България* (дек.), № 78421/11, 25 юни 2013 г., *А.С. срещу България* (дек.), № 78390/11, 25 юни 2013 г., и *С.Л. и другите срещу България* (дек.), № 8981/10, 14 май 2013 г.).

57. При повечето от делата, Съдът отбелязва значителни забавяния във фазата на предварителното разследване и липсата на задълбочено и обективно разследване. В някои ситуации той констатира, че настъпилите забавяния са довели до приключване на наказателното преследване поради действието на давността, докато на заподозрените, въпреки че са идентифицирани, не са им били повдигнати обвинения (*Стоев и другите срещу България*, № 41717/09, § 48, 11 март 2014 г., и *М.Н. срещу България*, цитирано по-горе, § 49) или че, въпреки предаването на съд на евентуалните извършители и провеждането на съдебен процес, срокът на давността, наречена «абсолютна», е изтекъл (*Ангелова и Илиев*, § 103, и *П.М. срещу България*, § 66, цитирани по-горе). Освен повтарящата се констатация за неизпълнение на надлежни действия по разследване, по някои дела Съдът е отбелязал, че компетентните органи не са взели предвид някои доказателства (*Димитрова и други срещу България*, № 44862/04, §§ 79-82, 27 януари 2011 г., *Николай Димитров*, посочено по-горе, § 76, и *Димитров и други*, посочено по-горе, § 145), не са потърсили изясняването на някои фактически обстоятелства или участието на някои лица в престъплението (*Димитрова и други*, посочено по-горе, §§ 83-84, *Абду срещу България*, № 26827/08, § 49, 11 март 2014 г.) или че прокурорът е отказвал много пъти да спази указанията на съда относно предварителното разследване (*Бисер Костов срещу България*, № 32662/06, § 82, 10 януари 2012 г.).

58. Това неизчерпателно изброяване на различни недостатъци, констатирани в значителен брой дела, показва наличието на системен проблем, свързан с

неефективността на разследването в България. Съдът, все пак, осъзнава сложността на установения структурен проблем и трудността да се определят точните причини за това неправилно функциониране или да се посочат специфичните решения, които следва да се предприемат, за да се подобри качеството на разследването. При тези обстоятелства, Съдът не счита, че е в състояние да посочи индивидуалните и общите мерки, които следва да бъдат предприети в рамките на изпълнението на настоящото решение. Той счита, че националните органи, в сътрудничество с Комитета на министрите, могат най-добре да определят различните причини за системния проблем, свързан с неефективността на разследването, и да решат какви конкретно общи мерки се налага да бъдат предприети, за да се предотвратят подобни нарушения в бъдеще, с цел да се борят срещу безнаказаността и се опази върховенството на закона и доверието на обществото и на жертвите в съдебната система (виж *Kaverzin срещу Украйна*, № 23893/03, § 181, 15 май 2012 г.).

В. Относно приложението на чл. 41

59. Съгласно чл. 41 от Конвенцията,

„Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.“

1) Вреди

60. Ищцата иска 30 000 евро (EUR) за морални вреди, които е претърпяла. Тя представя медицинско становище на психотерапевтката, която я е наблюдавала в продължение на няколко години, според която пострадалата още страда от посттравматичен стрес вследствие на насилието и има много проблеми, свързани с него, като безпокойство, смущения в съня, ретроспективни сцени, поведение на лице, изложено на опасност, и прекомерна употреба на алкохол. По мнението на психотерапевтката, продължителността на наказателното производство е попречило на възстановяването на ищцата.

61. Правителството приканва Съдът да присъди на жалбоподателката сума в съответствие с неговата практика по сходни дела. Посочвайки отново аргументите за недопустимост, то моли Съдът да вземе под внимание факта, че жалбоподателката не е използвала наличните вътрешноправни средства за защита, упражняването на които биха ѝ позволили да получи компенсация за прекомерната продължителност на наказателното производство (параграф 31 по-горе).

62. С оглед доказателствата, с които разполага, и аргументите, изтъкнати от страните, Съдът счита, че има основание да присъди на жалбоподателката 15 000 евро (EUR) за морални вреди.

2) Разходи и разноси

63. Жалбоподателката иска също така 3 400 евро (EUR) за разходите и разноските, направени пред Съда. Тя представя споразумение за възнаграждение, сключено с нейните адвокати, и подробен отчет на извършената работа (34 часа за правна работа с такса от 100 евро на час). Тя иска сумата, отпусната от Съда, да бъде платена директно на нейните адвокати.

64. Правителството счита, че тази сума е прекомерна и неоправдана, и подчертава, че не е представен никакъв документ, удостоверяващ плащането.

65. Според съдебната практика на Съда, жалбоподател може да получи възстановяване на своите разходи и разноски само ако се установи тяхната действителност, необходимост и разумност като сума. В случая, предвид документите, с които разполага, и своята съдебна практика, Съдът счита за разумна сумата от 2 500 евро (EUR) за производството пред Съда и я присъжда на жалбоподателката. Тази сума ще бъде преведена по сметка, посочена от адвокатите на жалбоподателката.

С. Лихва за забава

66. Съдът счита за уместно лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ВОДЕН ОТ ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО,

1. *Присъединява* възражението на правителството относно преждевременния характер на жалбата към разглеждането на жалбата по същество;
2. *Обявява* жалбата за допустима;
3. *Обявява*, че е имало нарушение на чл. 3 от Конвенцията и *отхвърля* възражението на правителството;
4. *Обявява*
 - а) че държавата ответник следва да заплати на жалбоподателката, в рамките на три месеца, считано от датата, на която решението ще стане окончателно съгласно чл. 44 § 2 от Конвенцията, следните суми, които да се конвертират в български лева, според курса, приложим на датата на плащането:
 - i) 15 000 евро (EUR) (петнадесет хиляди евро) за морални вреди, плюс всяка стойност, която може да се дължи като данък;
 - ii) 2 500 евро (EUR) (две хиляди и петстотин евро) за разходи и разноски, плюс всяка стойност, която може да се дължи като данък, които да бъдат внесени по сметка, посочена от адвокатите на жалбоподателката;
 - б) че, считано от изтичането на въпросният срок и до плащането, тези суми ще се увеличават с обикновена лихва с процент равен на този на механизма за маргинален заем на Европейската централна банка, приложим за този период, увеличен с три процентни пункта ;
5. *Отхвърля* молбата за справедливо обезщетение в останалата част.

Съставено на френски, след това комуникирано писмено на 3 март 2015 г., в съответствие с чл. 77 §§ 2 и 3 от Правилника.

Франсоаз Елен-Пасос
Съдебен секретар

Гуидо Раимонди
Председател